

Victor Serge om tyska revolutionen 1923

Vem var Victor Serge?

Victor Serge föddes i Belgien 1890 av ryska föräldrar. Hans rätta namn var Viktor Lvovitch Kibaltchitch. Åren innan sekelskiftet var en period av omfattande immigrations- och flyktingströmmar framför allt till Amerika men även inom Europa. Många ryssar flydde från tsarväldets despoti. Victors föräldrar var bland dem. Redan mycket ung drogs Victor Serge in i politiken. Först till de då mycket vanliga kretsarna av anarkister som borgarna fasade inför i Europas flesta huvudstäder. Serges kontakter med en ökad grupp kallad Bonnet-gruppen förskaffade honom snabbt ett femårigt fängelsestraff. Väl ute satt han snart inne igen efter att ha deltagit i gatustriderna i Barcelona 1917. Efter en tur via Frankrike, där han internerades som rysk flykting, kunde han slutligen ta sig till St.Petersburg år 1919 där han omedelbart anslöt sig till bolsjevikerna.

Mycket snabbt blev Serge uppskattad av ledarna för den Tredje Internationalen och efter en del smärre uppdrag fick han uppgiften att följa händelserna i Tyskland fram till de dramatiska oktoberdagarna 1923. Nästan dagligen skrev han oerhört levande och klarsynta artiklar till *Inprekorr*, Tredje Internationalens politiska tidskrift.

Den tyska oktoberrevolutionens bakslag som Victor Serge beskriver i sina artiklar kom att spela en stor roll för stalinismens seger i Ryssland. Den ledartrojka som bildades av Stalin, Zinovjev och Kamenev i de interna striderna med främst Leon Trotskij tog bakslaget i Tyskland som bevis för att Ryssland var isolerat och bara kunde lita till sina egna krafter, vilket senare formulerades som «teorin om socialismen i ett land». Trojkan och Tredje Internationalens ledning lade hela skulden för bakslaget på partichefen Brandler och den tyska centralkommitténs majoritet. Även Victor Serge, som följde Trotskij och vänsteroppositionen, fick uppleva den stalinistiska diktaturen. Han fängslades 1933-36, men räddades tack vare en omfattande internationell solidaritetskampanj. Efter frisläppningen från Stalins gulager kom Victor Serge till Frankrike som han senare tvingades lämna när Hitler invaderade landet. Efter många problem lyckades Victor Serge få visum till Mexiko där han slutade sitt liv 1947. Eftervärlden minns Victor Serge främst för hans skönlitterära verk och poesi. Vi socialister minns honom också som en stor revolutionär med en obändlig tro på rättvisa och sociala framsteg.

De två artiklar som jag här översatt till svenska skrevs i början av februari 1924 och utgör en sammanfattning av de reportage som Victor Serge, under synonymen R. Albert, skrev för *Inprekorr* mellan den 3 januari 1923 i *Inprekorrs* första nummer och nummer 95 den 13 december. Dessa artiklar gavs ut på franska under titeln «Notes d'Allemagne 1923» av bokförlaget La Brèche år 1989. Artiklarna har sammanställts av den franske revolutionären Pierre Broué, (1925-2005). Broué var professor i historia vid samhällsvetenskapliga universitetet i Grenoble och chef för Leon Trotsky-institutet. Broué skrev också en Trotskij-biografi som överträffar allt som skrivits om den man som till slut dödades av Stalins agenter i Mexiko 1938.

Benny Åsman

Bryssel 7 februari 2007

På tröskeln till en revolution. Tyska återtåget oktober 1923

(Publicerat i Clarté 1 februari 1924)

Femtio väpnade dagar.

Tyskland upplevde under september till november 1923 en djup revolutionär erfarenhet som är föga känd och ofta föga förstådd i andra länder. Vi stod på tröskeln till en revolution. Konflikten öga mot öga var utdragen men avgörandets timme slog aldrig. Ett nästan tyst drama, nästan otroligt. En miljon revolutionärer väntar på signalen till offensiv. Bakom dem muttrar miljoner arbetslösa, hungriga, plågade, desperata, ett helt folk i nöd: «Vi är också redo, vi är också redo». Folkmassans spända muskler, med fingret på mausers avtryckare, riktar sig mot försvarsmaktens pansarbilar...

Sen händer inget, bara ett blodigt gyckelspel i Dresden, där en korpral med fyra ryttare fördriver de arbetarministrar, som fick hela den tyska borgarklassen att darra, från sina kanslistolar, några blodfläckar – i allt sextio döda – på trottoarerna i Saxens industristäder. Den bankrutta socialdemokratin jublar, trogen sina gamla förnekelser tar de sig passivt ur äventyret. Ingen som följt kraftmätningen under femtio dagar känner till alla detaljer och dramats alla kulisser. För det var två klasser som mätte sina krafter ledda av sina förtrupper skylda i konspirationens nödvändiga skuggor. Av allt som var och en vet kan inte allt sägas rent ut för de revolutionära förberedelserna fortgår under diktaturen. I detta brev vill jag bara delge er vissa intryck, precisa iakttagelser och föreslå vissa slutsatser.

Uppmarsch mot inbördeskriget.

Det är runt den 15 september som man tydligt kunde känna avgörande händelser närma sig. Den stora regeringskoalitionen mellan Stinnes (1) och Stresemans (2) partier och socialdemokratin tog makten den 12 augusti som en följd av storstrejken. Blodet från sextio dödade arbetare under strejkdagarna beseglade pakten mellan den saxiska industrialisten Streseman och den tidigare oberoende vänstersocialdemokraten Rudolf Hilferding, författare till «Finanskapitalet». Till skillnad från vad man senare kom att tro i Tredje Internationalen var den enastående storstrejk i augusti, som jagade bort minister Cuno (3) från makten, inte en strålande seger utan bara en stor framgång för arbetarklassen. De anställda vid järnvägen deltog knappt och i Berlin var gatulivet och handeln i stort normal. Redan från början bromsade socialdemokratins passivitet en mäktig spontan massrörelse. Riksdagens snabba omröstning om en förmögenhetsskatt, mitt under strejken den 10 augusti, och regeringen Cunos ynkliga sammanbrott visar mer på borgarklassens ångest, när den hotades av revolutionära konsekvenser av nationens plundring, än arbetaroffensivens vigör, ledd av en kraftig minoritet men saboterad av en baktung majoritet. I det ögonblicket misstog sig de mest klarsynta bland klassfienden. Imponerade av massrörelsens spontanitet överskattade de mest intelligenta borgarna den omedelbara styrkan i det revolutionära uppsvinget, de blev rädda. Samtidigt entusiasmeras de revolutionära arbetarna av kommunistpartiets popularitet (på flera orter lämnar de strejkande frivilligt över ledningen till kommunister) och de politiska framgångarna vilket leder dem till att börja överskatta den egna styrkan och underskatta socialdemokratins «formidabla maktlöshet».

Borgarna hämtar sig snabbt från sin felbedömning. En månad senare, under septembers första dagar, tar de tillbaka alla eftergifter de gjorde till socialdemokratin för att skapa den breda koalitionsregeringen. Storindustrin drar igång sin hetsjakt mot arbetarna. Oavbrutet kräver ägarna längre arbetsdag. Det är nu som socialdemokratins löjliga men skadliga medverkan i regeringen blir uppenbar. Bland stora arbetargrupper liksom bland storföretagare, plutokrater och militärkasten står det klart att allt kommer att sluta i en våldsamt upplösning. Två

förberedelser till strid utvecklas nu parallellt fram till novembers början, som båda lägren verkar sätta som tidsgräns, för årsminnet av både den tyska revolutionen 7-9 november och den ryska revolutionen har ett djupt symbolvärde. Dessutom görs varken revolution eller kontrarevolution mitt i vintern.

Tyskland närmar sig ett inbördeskrig. En kapplöpning om makten. Både reaktionen och revolutionen behöver strategiska baser. Reaktionen härskar i Bayern. Herr von Knilling (4) går den 16 september ut med hotfulla ord. Där beväpnar sig febrilt Hitlers gäng, finansierade av den rika industrialisten Hugenberg och av, sägs det, den amerikanska medborgaren Henry Ford.(5) Kommunisterna försöker ge proletariatet regeringspositioner i Saxen och i Thüringen, där Zeigner och Frölich (6) på kommunisternas initiativ bildar «arbetarregeringar». Nästan alla fördelar av denna maktutövning i inbördeskrigets tjänst tillkommer borgarklassen. Ledarna i München stöds av Berlin. Arbetarministrarna i Dresden hotas ständigt av ett militärt ingripande. Även om München är splittrat mellan separatister och pangermanister, monarkister och populistiska nationalister, Wittelsbach och Hohenzollern, storföretagare och manufakturen, anhängare av en offensiv eller »vänta och se» är de alla eniga på en punkt. Att med våld sätta stopp för den röda faran. I Dresden och Gotha är det bara kommunisterna som är bestämda och vet vad de vill. Ledarna för den socialdemokratiska vänstern tvekar samtidigt som socialdemokratins ledning intrigerar mot dem. De arbetslösa och deltidsarbetande brinner av handlingsiver men stora grupper socialdemokrater håller ännu hårt fast vid den ljuva drömmen om den demokratiska parlamentarismens återkomst. Kommunisterna lyckas kort sagt inte att få vänstersocialdemokratien i vare sig Saxen eller Thüringen att inta en verkligt revolutionär hållning. Var det ett misstag, som nu delar av kommunistpartiet påstår, att inte förutse detta? Det är bekvämt att vara efterklok. För mig verkar det ha varit nödvändigt med detta experiment för att se hur pass bedövande inflytande socialdemokratien utövade över även de mest vakna socialdemokraterna.

Från oktobers början stöter de två lägren samman. Å ena sidan den tyska krigsmakten, med stöd av en svart armé organiserad för stora kostnader av ministern Cuno och fonden för «hjälp till Ruhr», Hitlers män – mer än hundra tusen samlade i Bayern, Stålhjälmarna från centrala Tyskland, hemvärnet från Mecklenburg och Pommern, och till sist Erhardts och Rossbachs (7) disciplinerade organisationer. Å andra sidan kommunistpartiet som febrilt förbereder sig inför striden. Vem ska ta initiativet? Jo, den socialt starkaste enheten i fiendelägret som dras till diktaturen, det vill säga den tunga industrin. I regeringen Stresemans första kris ville herr Stinnes bara testa sin egen styrka och den lagliga regeringens svaghet. Vilket beslut fattades? Om det krävs strid och det gör det om arbetarklassen motsätter sig reaktionens systematiska attacker då tänker den tunga industrin bara i sista hand använda de skumma fascistiska skarorna vilkas beväpning kommer att kosta dem mycket och vars demagogi är dem frånstötande. Att makten samlas i Bayern i herr von Kahrs (8) händer syftar till att förhindra ett olyckligt initiativ från demagogerna, de otåliga kuppmaakarna som går i Hitlers ledband. Händelsen i Kustrin (9) den första oktober visar till vilken grad känslorna bland fiendens förtrupper hejtats upp. Major Buchrucker hoppades ge signalen till det nationalistiska upproret. Krigsmakten förblev trogen sina chefer som i sin tur troget följde de mäktiga ledarna i den tunga industrin.

På tröskeln...

Losschlagen!

Losschlagen betyder: dela ut det slag som hållits tillbaka, starta aktionen. Ordet finns på allas läppar på vår sida om barrikaderna. På andra sidan syns det mig också. Efter ett mer eller mindre lagligt möte i Thüringen frågar en okänd järnvägarbetare den kommunistiska talaren rakt på sak: «När slår vi till? När?» Mannen som rest långväga för att ställa frågan har lite till

övers för taktik och lägliga situationer: «Mitt folk har fått nog» säger han. «Slå till snabbt!». Den unga kommunisten som vi möter på gatan säger förtroligt «Jag tror att det blir av nästa vecka» och sträcker sturskt på nacken och stirrar med fast blick som inte bedrar.

Det är kallt i oktober med dimma, regn och grå gator i arbetarnas förstäder. Chaufförer, husmödrar och arbetslösa, utan skjortor och överrockar, diskuterar. De skäller ut den nationalistiska studenten. I dessa nervösa grupper samlade i mörka gatuhörn långt från de upplysta platser där polisen vakar över de växelkursspekulerande borgarnas välbefinnande hör jag det ofta talas om Ryssland... »Där borta! Där borta ska du tro...!» Medan de hämtar andan tänker jag att åtminstone en stjärna tänts på dessa fattiga människors himmel. Kvinnorna tar ofta till orda vid de improviserade gatumötena. Jag hörde en kvinna ge sig på en nationalsocialistisk student. «Jasså, ni vill marschera mot Berlin. Det är kanske enklare än att jaga ut fransmännen från Ruhr!...(10) Ger ni oss bröd?» Mannen i sin hatt med studentföreningens grönvita band försöker förgäves förklara sig. «Vi kastar takens alla tegelpannor på er» ropar massan.

Dimma, duggregn, regn och oktobers första köldknäpp. Bostäder utan bröd och uppvärmning. Poliser i grönt bevakar butiker som från morgon till kväll belägras av dystra kvinnor; polisen rusar med gevär på axeln upp och ner utefter gatorna; lastbilar rusar förbi flaken fulla av gevärspipor och färgrika militärmössor; magra vresiga ansikten i varje portgång under febrila kvällar; tidningarna ropar ut nyheter: «sju döda i Beuthen... tolv döda i Sorau... femton döda i Düsseldorf... sex döda i Köln.»

Vad kan göras när hungern driver folkmassorna till att bryta mot lagen? Poliserna är skrämde. De är också hungriga. Men polisen är inte till för att dela ut bröd. För att lösa sociala problem som det dagliga livet ställer har polisen bara bajonetter, kulor och handbojor till förfogande. Man kan inte längre via tidningarna hålla räkningen på de dagliga mordena. De är för många. Informationen blir diffus. Orden går mellan kamrater: «Jag såg just ett bageri stormas...», «På fabriken X har inte lönerna betalats ut. Polispiкетerna anländer...», «Det sägs att det är skottlossning i Neukölln...». Bagerierna stänger fönsterluckorna. Andra tar hypokritiska steg och och afficherar i skyltfönstren: «Här betalar vi till arbetslöshetsassorna». Varje dag fördubblas priserna. Veckans lön fixeras på tisdag enligt det officiella indexet. Lönen betalas i två omgångar, förskott på tisdag och resten på fredag. Mellan tisdag och fredag har pengarna redan mist tre fjärdedelar i värde. (11)

Efter ursinnet, desperationen, nervositeten på gator och i hemmen, är det skönt att ibland samlas runt ett bord med människor som vet vad som döljer sig bakom detta och som i sina dagliga kontakter med folkets nöd känner av det obändliga hoppet. En kväll är vi ett dussintal. En ung röst säger återhållet: «Vi är redan många divisioner... ». Sant att det saknas vapen, vi får ta dem i kasernerna. Tysklands karta finns i allas tankar. «Saxen, Thüringen, Berlin, Hamburg står emot...Ryssland!», «Radek skriver att...» Jag märker att de intellektuella, likt mig, är de som mest misstror utgången. Vi väger och väger om igen svårigheterna med djupa resonemang som ibland fräter på beslutsamheten. En kamrat klipper av våra grubblerier. «Jag tror på revolutionen därför att jag vill att den ska ske, därför att jag lever med människor som också vill ha revolution». Han var en partiavdelningsorganisatör. Han arbetar dag och natt.

Losschlagen! Losschlagen!

Chemnitz, München

Slaget delades inte ut. Det tyska proletariats knutna näve sänktes lugnt och fredligt. Alla som var med om detta vet att det ur alla synpunkter hade varit lättare att handla än att inte handla. Man handlade inte. Den avgörande vändningen skedde mellan den 15 och 21 oktober. Krigsmakten gick in i Saxen. Strejkrätten avskaffades. Militära undantagslagar härskar över-

modigt i den röda delstaten. Det saxiska proletariatet har bara en illegal storstrejk att ta till med målet att först handlingsförlama och sedan fördriva armén; det vill säga uppror. Resten av Tyskland ska stödja upproret. Timme efter timme väntas signalen. Zeigner regerar i Dresden tillsammans med tre kommunister: Brandler, Heckert och Böttcher. General Müller skjuter dagligen fram sina positioner i arbetardistriktet. Nederlaget, vårt nederlag, kom i själva verket bryskt den 21 oktober under konferensen i Chemnitz. Vänstersocialdemokrater, kommunister och partilösa delegater från fabrikskommittéerna förhandlar, trots militär-diktaturen, under skydd av arbetarmilis vars tunga steg ekar i de tysta korridorerna. Losschlagen! Kommunister föreslår omedelbar handling. Vänstersocialdemokraterna som hittills följt med under tvekan säger nu «Nej!». Vi är inte redo. Det vore olagligt. Konferensen är inte representativ. Bilda en kommission. Vad händer?

I sista minuten viker sig hälften av revolutionens ledare, ställd mot militärmakten spricker arbetarfronten. Med förtvivlan i själen känner de som redan såg sig som vapenbröder hur misstroendet återkommer mellan proletärer. Den avgörande timmen, den unika tidpunkten, var borta. Stärkt i kragen kan Streseman agera, måste agera och detta snabbt, för att ta tillvara fördelen. Den 28 oktober ställer Berlin Zeigner inför ett ultimatum. Kommunister ska kastas ut ur regeringen. För att inte tappa sin värdighet, sätter sig Zeigner, som själv vill göra sig av med våra kamrater, på tvären. Militären jagar ut honom från hans ministerlokaler. Initiativet flyttar över till klassfienden. Tills nu hade allt berott på arbetarklassens attityd som var på offensiven. Efter splittringen i Chemnitz sänker arbetarklassen den knutna näven och reaktionen höjer sin.

Losschlagen! Reaktionen vill också Losschlagen!

Tragikomedin i München löser reaktionens alla interna problem. Demagogen Hitler och Ludendorff gör sin statskupp den 7 november och inrättar sitt Imperium i ett av Münchens bryggerier. Det tänds ett tillfälligt hopp. Proletariatet som inte är på offensiv kan tvingas till en motoffensiv som med hjälp av kommunisterna kan gå långt. Det ingår inte i den tunga industrins planer som under ledning av förre stabschefen general Kaiser kalkylerar mycket seriöst. Den tunga industrin vill inte ha ett inbördeskrig. Ännu mindre nya problem med utlandet. Sedan konferensen i Chemnitz känner dessa herrar sig säkra på arbetarklassens kampberedskap. Inget står längre i vägen för en laglig diktatur. De ger inte ett öre längre för Hitlers ganska farliga hord. Hitler slutar tills vidare sin karriär i en bekväm cell där han stängs in av sin vapendragare von Kahr. (12)

Tyska kommunistpartiet gör självkritik.

(Publicerat i Clarté 15 februari 1924)

Väl på tröskeln till revolutionen tog det tyska proletariatet aldrig det avgörande steget. Är det det tyska kommunistpartiets fel? Att tala om fel när situationen väl passerat är mycket enkelt men ändå nödvändigt. Vi är i behov av en grundlig, hård och kontinuerlig självkritik. Gårdagens reträtt är för oss bara en omväg till morgondagens handling. Vi låter de gamla partierna ägna sig åt kulten av det oansvariga.

Ställ frågan klart: ligger ansvaret för reträtten i oktober på de tyska kommunistledarna och i vilken omfattning? Vi ska snart se hur det tyska partiets centralkommitté självt svarar.

Tyska kamrater anklagar sig själva för att ha underskattat socialdemokratins handlingsförlamning i allmänhet och att ha överskattat kommunisternas inflytande över den socialdemokratiska vänstern. Det är deras plikt att vara stränga mot sig själva. Ändå! Var det möjligt att förutse den socialdemokratiska vänsterns svaghet? Dessa saxiska arbetare, med en gammal socialistisk, byråkratisk och rutinartad skolning, har de inte ändå gett revolutionen ett

stort antal utmärkta kämpar? Verkade de inte engagera sig till fullo? Var det inte tillåtet att hoppas på deras fulla uppvaknande? Om det var så var det inte då rätt att satsa på den mest gynnsamma förhoppningen, att visa djärvhet?

Om det begicks fel finns de inte att söka här. Var det ett misstag att inte ändå slå till? Det är tesen som vissa kamrater till vänster driver. Jag tror att de har fel. Ensamma, ställda inför det borgerliga samhällets samlade styrkor, militären, polisen, den svarta armén, fascisterna, funktionärerna, socialdemokrater beredda till allt, mer än en miljon beväpnade reaktionärer, kunde kommunisterna inte räkna med en seriös chans till en varaktig seger.

Låt oss syna partiets tekniska otillräcklighet. «Den tekniska otillräckligheten, säger man, blev uppenbar enbart i sista stund» Det var utan tvekan allvarligt. Vi berör nu den svaga punkten. Det pekar mot en ofullständig information, lösa antaganden och ingen klarsyn åtminstone i de konkreta förberedelserna. Men vi ska vara ärliga. Ett revolutionärt arbetarparti, hur välorganiserat det än må vara, kommer aldrig före upproret att ha tillgång till en beväpning överlägsen eller ens jämbördig med en modern armé. Alltså kunde man under alla omständigheter räkna med en teknisk otillräcklighet. För vapen fanns att ta hos fienden. Om massrörelsen nått en önskad omfattning hade otillräckligheten lösts genom att tömma arméns vapenlager.

Lenin påminde på tröskeln till oktoberrevolutionen om en elementär regel för en revolutionär strategi som redan tidigare hade formulerats av Karl Marx: «Skapa en avgörande styrka i de avgörande ögonblicken och på rätt plats» Den extrema decentraliseringen av Tyskland och landets geografiska läge gör det mycket svårt att anpassa den regeln och därav följer ett minskat självförtroende i den dagliga aktiviteten. Detta måste ingå i bedömningen.

Reträtten i oktober är för mig helt berättigad. Nu är det sant att i klasskrig som i vanliga krig är det de besegrade ledarna, oavsett deras talang, som skjuts åt sidan. En ny majoritet har formats i kommunistpartiets centralkommitté som i «Tesar om oktoberreträtten och partiets aktuella uppgifter» hårt formulerar sin syn på partiets misstag:

- a) Partiet insåg inte i tid omfattningen av proletariatets massaktioner i Ruhr, och i hela övriga landet under storstrejken mot regeringen Cuno och glömde därmed att anpassa partiets taktik till den nya situation som dessa strider skapat.
- b) Partiet påbörjade inte förberedelserna till väpnat uppror när demokratins sammanbrott stod klar, under regeringen Cuno och invasionen av Ruhr, utan bara ett fåtal dagar innan de vitas diktatur tog över scenen. Därav följde en kortvarig, improviserad och otillräcklig beväpning av arbetarna under de avgörande dagarna.
- c) Partiet försökte bromsa den vardagliga masskampen som uppstod före oktoberhändelserna för att spara kraften till det avgörande slaget... Partiet missade att intimt koppla sitt övergripande mål, proletariatets diktatur, med delaktioner och övergångskrav.
- d) Partiet har missförstått de vänstersocialdemokratiska ledarnas roll och karaktär...
- e) Partiet borde ha utnyttjat sina framskjutna positioner i flera delstatsregeringar för att hjälpa massrörelsen att möta det framtida behovet av organiserat motstånd.
- f) Det avgörande strategiska felet i partiets planering var emellertid att bara förbereda sig för den avgörande striden om den politiska makten. Partiet vägrade och satte sig till och med emot organiseringen av delstrider eller aktioner för delkrav förda med mindre aggressiva kampmetoder.
- g) Detta kardinalfel förklaras av en abstrakt kalkyl av de existerande krafterna utan att verkligen anstränga sig att förstå det verkliga läget. Att uppskatta de deltagande

styrkorna kan bara göras effektivt under stridens gång som i sin tur beror av det datum som lagts fast för den avgörande striden. På grund av denna skrivbordsstrategi avstod partiet från den verkliga kampen.

- h) Slutligen gav man, under de för partiet avgörande dagarna, för stor betydelse åt antalet vapen samtidigt som man underskattade den subjektiva faktorn och den enorma offerviljan som proletarietets förtrupper visade. Se bara till erfarenheten från striden i Hamburg. (13)
- i) Den stelbenta planen som antog att den slutliga striden enbart skulle utveckla sig från försvaret av styrkepositionerna i centrala Tyskland var en felaktig kalkyl. När därför de vita styrkorna intog det centrala Tyskland skapade det total förvirring.

Låt mig insistera på en punkt: ett kämpande arbetarparti som befinner sig i den omvälvning som Tyskland nu genomgår är skyldigt sig självt den största noggrannhet. Av de ovanstående paragrafernas hårda dom tror jag följande bör framhållas: Den revolutionära situationen utvecklade sig snabbare än partiet. Trots sin revolutionära erfarenhet, den rikaste efter det ryska proletarietets, förmådde inte det tyska partiet att anpassa sig till den tyska kapitalismens förtvivlade läge sex månader innan revolutionen stod för dörren. Sammantaget kan vi se att kritiken riktas mot partiets övergripande taktik och inte så mycket mot attityden under oktoberreträten. I tesernas tredje kapitel står det att «det var fel att slå till reträtt utan strid» därför att det till en del demoraliserade och förvirrade det tyska proletarietets mest stridbara delar. «Att slå till reträtt utan strid» var framför allt fel under striderna i perioden mellan regeringen Cunos fall och konferensen i Chemnitz. De tyska revolutionärernas fel var att ta för få initiativ, att inte oupphörligt ansätta fienden, att inte sätta hårt mot hårt i varje stadium av kampen. I stället sparade man sig för den stora slutliga offensiven, sett ur en lite abstrakt vinkel. Det är den bedömning som de mest erfarna av oss gör.

Den revolutionära situationen mognade mycket snabbare än klassmedvetandet hos majoriteten av det tyska proletarietet. Proletarietets organiserade förtrupp, kommunistpartiet, lyckades först inte hänga med i händelsernas rytm, för att sedan låta sin iver och övertygelse hindra dem från att inse hur de socialdemokratiska massornas tyngd kunde rubbas. För min del föreslår jag bara dessa slutsatser.

Reträten var inte ett nederlag.

Under en period av sex veckor till två månader gjorde kommunistpartiet en enorm insats. Inte en av dess tre till fyrahundratusen medlemmar satt med armarna i kors. I varje stad förberedde man sig för striden med den grundlighet som kännetecknar de som är redo att ge allt. Inte en dag utan hårt arbete, inte en natt utan specialuppdrag. Inte ett problem underskattades. Jag känner kamrater som inte sov en hel natt under många långa veckor. Jag såg ansikten fårade av utmattning. De frivilligas ivriga ögon lyste intensivt. Det var storartat. I vilket land förutom Ryssland har något sådant uträttats? Vi kan utan tvekan säga att det tyska kommunistpartiet gett världens proletärer ett nytt värdefullt exempel på en fantastisk förberedelse av en revolution och visat en proletär hängivenhet för sin klass. Var gång den beväpnade arbetarmilisen behövdes i Sachsen, Thüringen, Rhen, Westfalen eller Hamburg fanns varje man på plats. Inga desertörer, ingen tveksamhet. Det rådde total enighet i att klara av de frivilligt fastställda plikterna trots att varje arbetare som kallades till milisen visste att han riskerade sin frihet, sitt liv och familjens sista brödbit. Om signalen getts hade hela det tyska kommunistpartiet rest sig som en man, oavsett olika åsikter om stridens troliga utgång, oavsett tendensstriderna i partiet, oavsett den otillräckliga beväpningen, ja oavsett allt.

Partiet är nu upplöst. Dess fyrtio dagstidningar förbjudna. Ledarna är efterlysta. Vissa tillgångar beslagtagna. Eberts polis ger upp till 15 000 guldmark för arrestering av vissa

militanter. Vapen har beslagtogs. Många medlemmar har dödats. Hur många har satts i fängelse? De kan räknas i tusentals.

Och ändå. Alla partiavdelningar finns kvar och är aktiva. Spridningen av den underjordiska pressen ökar från vecka till vecka. Flera gånger har partiet mobiliserat tiotusentals demonstrationer på Berlins förnåma avenyer. Det är ingen hemlighet att partiet har vapen kvar. Förberedelserna fortsätter. Partiet har omfattande verksamhet som hjälp till fångar, ambulanstjänst, kommunikationer, studier, skolor, en komplex men smidig organisation som militärdiktaturen inte kommer åt. Är detta ett besekrat parti?

Reträtten i oktober var inte ett nederlag. De styrande vet det mer än någon. De åtnjuter inte en verklig segrares totala säkerhet. Det är vad som bevarar en sista bit av republiken i Tyskland.

Situationen förblir revolutionär.

Steget över tröskeln togs inte. Vi har till och med tagit ett steg bakåt. Men vi står fortfarande på tröskeln. Situationen i Tyskland förblir djupt revolutionär. Militärdiktaturen, även om den ger borgarklassen en värdefull strategisk fördel, skapar bara möjligheter till borgarnas räddning. Om några dagar kan allt sättas ifråga för den tyska borgarklassen. Det tyska rikets enhet är en politisk myt. Varken Rhenlandet, Ruhr eller Bayern erkänner centralregeringens auktoritet, inte heller landets arbetardistrikt. Parlamentarism, demokratiska institutioner, medborgerliga rättigheter, är ren fiktion som ingen längre luras av. Den ekonomiska situationen har aldrig varit värre än just nu.

Rikets guld lån och markkrediter är uttömda. De statsanställda, som betalas verkliga svältlöner, kan betalas enbart med nödfallsåtgärder varannan vecka. Trots stabiliseringen av växelkurserna och lönerna ökade levnadskostnaderna i december med 25 till 30 procent. Staten står inför följande dilemma: ständigt spä på inflationen till enorma höjder eller stoppa alla statsutgifter. Ingen tillfällig beskattning kan lösa situationen, ingen skatt kan inbringa de nödvändiga beloppen. Lantbrukarna fruktar renten-markens (14) värdeminskning och eftersom de lagligen är tvungna att fortfarande acceptera pappersmarken ökar de priserna och stryker försäljningen av livsmedel. Vintermånaderna kommer säkerligen att föra med sig en svår försörjningskris i städerna med påföljande hungerupplopp, butiksplundringar och massakrer av de uthungrade. Den tunga industrins mål är att till varje pris igen få fart på produktion, enbart på arbetarnas bekostnad. Det är utvägen. Men den tyska produktionsapparaten är gammal och sliten, förutom i Rhenlandet där storkapitalisterna skötte underhållet på ett intelligent sätt. Just därför är regionen förlorad för riket. Stinnes, Vögler, Wolff, Kloeckner och Krupp vill inte stötta övriga landets krisindustri utan plundra den. Överallt är arbetskraften sliten efter år av hunger, utmattning och besvikelser. Även i Rhenlandet. Den tyska industriproduktionen är helt beroende av den internationella situationen. Tysklands återhämtning innebär återkomsten av en konkurrent till Europas industriella stormakter och kan därför inte räkna med något bistånd. Kommer i denna konjunktur inte därför de tyska industrimagnaterna att hänga sig fast vid en slags feodalpolitik, att girigt berika sina företag genom att ta för sig i rikets ruiner? De arbetande massornas gränslösa misär är känd, massarbetslösheten likaså, med en och en halv miljon utan arbete och två och en halv miljoner med deltidsjobb. Nya skikt av medelklassen proletariseras, som offentliganställda funktionärer som hittills varit den etablerade ordningens säkraste försvarare. Arbetslösheten kan inte lösas. Staten kan inte på kort sikt vare sig föda de arbetslösa eller ge dem arbete. Staten, städerna och kommunerna är i konkurs. Fascismen som är de utarmade medelklassernas rörelse, beväpnad och nyttjad av storindustrin, är på nedgång, grämd av besvikelse. De demokratiska partiernas sammanbrott fortsätter. Det är en enorm felbedömning att tro att socialdemokratin går stärkt ur oktoberkrisen. Det är uppenbart att de vid nästa parlamentsval kommer att tappa en stor del av sina mandat till kommunisterna. I hela landskap tappar de sitt

inflytande. Dittman (15) skrev nyligen i *Vorwärts* (16) att «en handfulla unga bolsjevik-journalister läxar upp socialdemokraterna i Sachsen». Socialdemokratins enhet och styrka är en myt liksom statens enhet och styrka. Den stora reformistiska fackföreningen ADGB kan inte längre betala sina funktionärer och medlemsantalet minskar raskt. Socialdemokraterna lever på sin bredd likt det brittiska Labour Party. Socialdemokraterna är inte längre en aktiv politisk faktor, utan tynger ner som en orörlig massa. Dess styrka är endast dess inaktivitet, men partiet kan inte längre njuta borgarklassens respekt eller sätta sig emot kommunistpartiets framgång. Den revolutionära situationen i Tyskland kommer att bestå i minst några månader till. Med stöd från utlandet kan den skickliga och hårda borgarklassen möjligen med diktatoriska metoder och med stöd från utlandet och genom att självt stå för en del av kostnaderna slutligen konsolidera sina ställningar. Vår kamrat E. Pavlovsky, (17) som är väl insatt i ekonomiska frågor, anser det möjligt. För tillfället står de fientliga klasserna öga mot öga. Klassmedvetandet, viljan och den politiska intelligensen kommer att bestämma utgången av den kamp i vilken socialdemokratin genom sin passivitet under oktober-november gav reaktionen fördel. Nu ska vi komma ihåg att sociala revolutioner behöver år och inte veckor eller månader för att mogna och segra. Den franska revolutionen drar ut under femton år via språng framåt, stabilisering, och social stormar. Den ryska revolutionens gick efter många års kamp in i sin första stora strid 1905 för att slutligen segra 1920-21.

(Post scriptum)

Brandler och Thalheimer som är de främsta företrädarna för den gamla majoriteten, i det tyska partiets centralkommitté, säger i sina teser att Tredje Internationalens exekutivkommitté och det egna partiet «hade en felaktig uppfattning av styrkeförhållandet mellan de närvarande krafterna». De understryker att Internationalens exekutiv inte tog tillräcklig hänsyn till det tyska partiets synpunkter. Tredje Internationalen kommer att ingående granska kritiken. Det tyska partiets vänsterflygel, med Ruth Fischer som främsta representant, är av en helt motsatt uppfattning. De anser att ett maktövertagande var möjligt i oktober och anklagar partiet för att innan diskussionerna i Moskva om den tyska situationen ha negligerat de revolutionära förberedelserna. Hon anser att partiet borde ha gått till strid även med risk för nederlag, för detta hade trots allt gett det tyska proletariatet en fin revolutionär tradition knuten till det tyska partiets namn, och därmed förberett en framtida seger. Det är en hållning jag svårligen kan stödja. Ett kommunistiskt uppror i Tyskland krossat av militärdiktaturen och de fascistiska gängen hade, anser jag, gett den tyska borgarklassen en känsla av säkerhet och seger som den långt ifrån har nu. De förluster det hade medfört för arbetarklassen hade varit svåra att ersätta oavsett den heroiska glorian det gett de tyska kommunisterna. Det finns oersättliga förluster. Det räcker att uttala namnen Liebknecht och Rosa Luxemburg, ledare som den tyska revolutionen inte ännu återfunnit. De fantastiska minnen de lämnar efter sig är därvid inte till stor nytta. Pariskommunen 1871 lämnade också episka spår i historien. Men det blodbad som Versaille dränkte Paris arbetare i, dränerade klassen kraft under många långa år. Hur övertygade vi än är om arbetarklassens slutliga seger kan vi inte hävda att alla dessa nederlag nödvändigtvis är etapper på vägen mot segern. Efter mogen analys kan man kanske hävda så om vissa nederlag. Men knappast så om ett hypotetiskt nederlag som säkert blivit mycket blodigt med stora uppoffringar och hårt utnyttjat av en väl förberedd fiende redo att satsa allt på ett kort.

Fotnoter:

(Fotnoterna är skrivna av Benny Åsman och sammanfaller inte helt med bokens fotnoter eftersom läsekretsen inte längre är densamma och därför att de två texterna tar för givet att läsaren redan läst de tidigare kapitlen)

1. Hugo Stinnes (1870-1924) var en av Tysklands mäktigaste industrimagnater tillsammans med Krupp och Thyssen.
2. Gustav Stresemann (1879-1929), industrimagnat från Sachsen och borgerlig minister som införde rentenmark i hopp att sätta stopp för inflationen.
3. Wilhelm Cuno (1876-1933) ledare för «folkpartiet» DVP och före detta direktör för Hamburg – Amerika linjen.
4. Eugen von Knilling (1865-1927) medlem i det bayerska BVP, deputerade i Landtag och Bayerns ministerpresident från 1920.
5. Henry Ford(1863-1947) och hans son Edsel Bryant Ford (1895-1943) var båda män av «ordningen» och stödde nazipartiet.
6. Erich Zeigner (1886-1961) domare som blev socialdemokrat 1919 och anhängare av en allians med kommunistpartiet. Som ministerpresident i Sachsen 1923 tog han in *kommunistiska* ministrar i sin regering i oktober.
7. August Frölich (1877-1966) socialdemokrat och regeringschef i Thüringen.
8. Gustav von Kahr (1862-1954) var rojalist, ledare för de monarkisterna grupperna i Bayern, utsågs av von Knilling till statskommissarie i Bayern 26 september 1923.
9. Händelsen i Kustrin syftar till en viss major Buschruckers kuppöversök den 1 oktober i staden Kustrin där hans fascistiska Stålhjälmarna försökte inta stadens medeltidsborg. Flera hundra «stålhjälmar» attackerade och den ordinarie armén hade vissa svårigheter att kontrollera situationen. Idén var att ge en signal till hela landet att det var dags att slå till mot «marxismen och judendomen». I den socialdemokratiska tidningen *Vorwärts* spreds lögnen att upproret i Kustrin var ett verk av «nationalkommunister».
10. Den 10 januari 1923 invaderade franska och belgiska trupper Ruhrdistriktet under förevändning att Frankrike och Belgien skulle inkassera tyska krigsskulder. Ockupationen möttes av motstånd i form av strejker, demonstrationer men också väpnat motstånd som då som nu kallades «terrorism».
11. Inflationen i Tyskland under 1923 var den värsta som ett land någonsin upplevt vare sig förr eller senare. Ett skämt från dåtiden säger mycket: en man kommer till en affär med sina miljardmarksedlar i buntar på en skottkärra för att köpa några brödbitar till familjen. Under ett obehagligt ögonblick stjälar någon skottkärran och lämnar kvar de värdelösa sedlarna. Inflationen var för oss nutidsmänniskor helt oförståelig: 1 US dollar var värd 8 000 mark den 4 januari; 56 000 mark den 15 januari; 96 000 mark den 15 maj; 200 000 mark den 10 juli; 400 000 mark den 23 juli; 1 miljon mark den 28 juli; 6.5 miljoner mark den 9 augusti; 20 miljoner mark den 5 september; 60 miljoner mark den 7 september; den 18 september fixeras priset på eldningskol i guld; 325 miljoner mark för en US dollar den 20 september. Sen stabiliseras marken kring 100 miljoner mark under några veckor efter införandet av guldmärke och rentenmark; 20 november, marken exploderar sedan ett par veckor och når 4.2 miljarder mark för en US dollar. Mannen med skottkärran blir verklighet.
12. Under sin fängelsetid, som inte varade speciellt länge, skrev Hitler sitt rasistiska program i storfinansens tjänst: *Mein Kampf*.
13. Upproret i Hamburg berodde på ett fel i kommunikationerna. Tredje Internationalens och det tyska partiets beslut att slå till reträtt nådde aldrig fram till partiavdelningen i Hamburg.

14. Röntemarken som infördes den 15 oktober var en skapelse som byggde på priser för jordbruks- och industriprodukter och som syftade till att stabilisera marken och slutligen stoppa inflationen. Den 14 december försöker Berlin stoppa inflationen och växlar in 1 miljard mark mot 1 rentenmark.
15. Wilhelm Dittman (1874-1954), en träsnidare och politiskt oberoende aktivist som återgick till socialdemokratien 1922.
16. *Vorwärts* var den berlinska vänsteroppositionens dagstidning 1914 som sedan beslagtogs av militären och senare fördes över i den socialdemokratiska partiledningens händer.
17. Eugene Pavlovsky var en av Jenö Vargas (1879-1964) synonymer vid den tiden. Vargas, ungrare men flykting i Moskva, var en av dåtidens främsta marxistiska ekonomer.